

POSTANOWIENIE

5 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 5 lipca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W. R.
przeciwko G. M., A. M. i I. R.
o stwierdzenie nieważności umów,
na skutek skargi kasacyjnej I. R.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi I Wydział Cywilny
z 26 lipca 2022 r., I ACa 67/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) odstępuje od obciążenia I.R. kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Łodzi radcy prawnemu M. R. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset 00/100) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 lipca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi, w sprawie z powództwa W. R. przeciwko G. M., A. M. i I. R. z udziałem prokuratora Prokuratury Regionalnej w Łodzi o stwierdzenie nieważności umów, na skutek apelacji pozwanej I. R. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z 18 listopada 2021 r.

oddalił apelację pozwanej (pkt I.), zasądził od pozwanej I. R. na rzecz powódki W. R. kwotę 1000 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt II.), nie obciążył pozwanej I. R. kosztami postępowania apelacyjnego w pozostałym zakresie (pkt III.).

Pozwana I. R. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając ten wyrok w całości oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu II instancji i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto skarżąca wniosła o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne na gruncie art. 189 k.c. (należy przyjąć, że skarżąca chciała wskazać art. 189 k.p.c.), art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 11 k.p.c. Ponadto skarżąca powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 189 k.p.c., art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 11 k.p.c.

Odpowiedzi na skargę kasacyjną złożyli Prokurator Okręgowy w Łodzi (wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania) oraz powódka (wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a zarazem kwalifikowanym pismem procesowym o ściśle określonej przez ustawę treści. Zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna przysługuje od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie

odrzućcenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie.

Sąd Najwyższy, rozpoznając nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest skarga kasacyjna, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), na rzecz państwa jako dobra wspólnego (zob. postanowienie SN z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (*gravamen*). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne wciąż uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Jako pierwszą przyczynę kasacyjną skarżąca wskazała występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Takie zagadnienie powinno zostać sformułowane w skardze kasacyjnej wraz z przytoczeniem argumentów prawnych, świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 r., nr 1, poz. 11; z 7 czerwca 2005 r., V CKN 3/05; z 16 marca 2007 r., III CSK 34/07). Konieczne jest też wskazanie argumentów przekonujących o istotności zagadnienia (zob. postanowienie SN z 24 lipca 2007 r., IV CSK 207/07). Ponadto, ma to być zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa (postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08). Powinno ono pozwalać na sformułowanie przez Sąd Najwyższy, w ramach rozpoznania skargi kasacyjnej, ogólnego poglądu, możliwego do wykorzystania na gruncie innych spraw.

Zagadnienie prawne powinno być ponadto sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym

z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2024 r., I CSK 1107/23).

Zagadnienie prawne przedstawione przez pozwaną nie spełnia powyższych wymagań. Pozwana nie zawarła w skardze kasacyjnej wywodu prawnego, z którego wynikałyby możliwe sposoby rozstrzygnięcia wskazanego przez nią zagadnienia prawnego. W rzeczywistości natomiast, w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, prowadzi polemikę z ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sąd II instancji w odniesieniu do znaczenia wyroku sądu karnego, jaki został wydany w sprawie pozostającej w związku z niniejszym postępowaniem.

Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Wynikający z tego przepisu zakaz oparcia skargi kasacyjnej na tego rodzaju zarzutach oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lutego 2024 r., I CSK 5688/22). W związku z powyższym powoływanie się przez stronę skarżącą, w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, na okoliczności związane z dokonaniem przez Sąd II instancji rzekomo błędnych ustaleń faktycznych należy uznać za niedopuszczalne i wykraczające poza kognicję Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej.

Jako drugą przyczynę kasacyjną skarżąca wskazała potrzebę wykładni przepisów pranych budzących poważne wątpliwości.

Powołanie się na tę przesłankę przedsądu wymaga – poza przytoczeniem konkretnego przepisu prawa – wykazania, że przepis ten, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź jest ona niejednolita (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r. II CZ 102/02). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku

zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (postanowienie SN z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15). Wykazanie rozbieżności w orzecznictwie powinno opierać się na przedstawieniu wypowiedzi zawierających przede wszystkim aktualne poglądy judykatury, a nie stanowiska wprawdzie wyrażane w przeszłości, lecz od których już wcześniej odstąpiono w związku z rozwojem trendów wykładni i stosowania prawa (postanowienie SN z 15 października 2020 r., I CSK 26/20).

Skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazała, na czym mają polegać poważne wątpliwości na tle wykładni art. 189 k.p.c., art. 58 § 1 w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 11 k.p.c., ani też nie przywołała żadnych orzeczeń mających potwierdzać istnienie tych wątpliwości. W rzeczywistości pozwana wiąże potrzebę dokonania wykładni wskazanych wyżej przepisów wyłącznie z kwestią, czy powódka, w związku z uzyskaniem obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym, jest legitymowana do wystąpienia z żądaniem stwierdzenia nieważności umów objętych pozwem oraz czy zachowanie powódki polegające na domaganiu się stwierdzenia nieważności tych umów nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego. Skarżąca, powołując się na przesłankę przedsądu określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., nie zmierza zatem do tego, aby Sąd Najwyższy mógł dokonać wykładni przepisów, która mogłaby być wykorzystana również na gruncie innych spraw, lecz oczekuje sformułowania oceny *ad casum*, wyłącznie na użytek niniejszego postępowania. Taki sposób sformułowania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest sprzeczny ze wskazanymi wyżej funkcjami skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zwraca również uwagę, że przepisy, które w ocenie skarżącej mają budzić poważne wątpliwości, są tymi samymi, w oparciu o które

skarżąca sformułowała zagadnienie prawne. Tymczasem przesłanek przedsądu nie można traktować zamiennie. Skoro zatem na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności

w orzecznictwie, bądź wywołuje on poważne wątpliwości to znaczy, że zajęto już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem równocześnie budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 marca 2024 r., I CSK 2040/23). Powyższa wadliwość skargi kasacyjnej również uzasadnia odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). Mając na uwadze trudną sytuację majątkową pozwanej I. R., która uzasadniała zwolnienie jej w całości od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy odstąpił od obciążania pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego stosownie do treści art. 102 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. Jednocześnie Sąd Najwyższy przyznał na rzecz radcy prawnego M. R. kwotę 2700 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej I. R. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym zgodnie z § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 764).

[SOP]

[a!]